ԵՐԱՍՏԱՆ

Տարեգրական Լուրեր

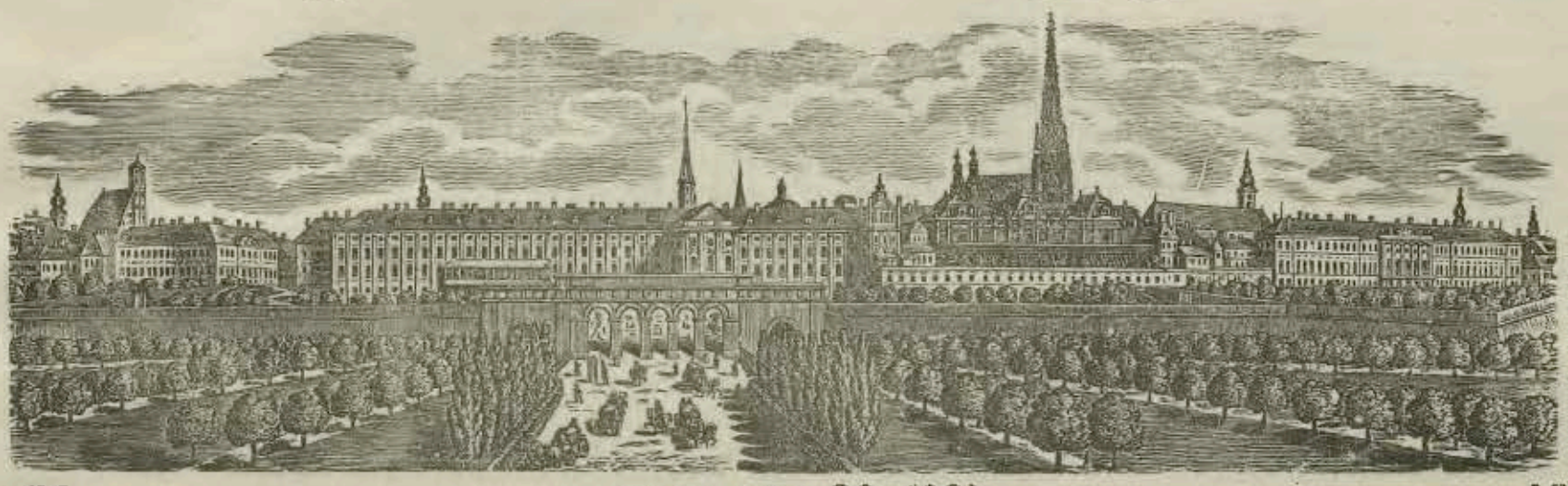

թիւ 31 ՅՈՒԼԻՍԻ 30 (18) 1850

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՍՏՎԱԾ. Աստուածաշունչ։
ԳԼԽԱՒՈՐ. Տարագրութեան օրէնքը ազգային ժողովքին մէջ կ'ընդունուի։ Աջակցին ժողովուրդ չիլ. մը ասոնց դիմաց։ Դարձեալ մեկ մասնագրութիւնը։ Ամենաանիկ զրաստեան ու պատուազգի պաշտօնեան։ Պարզիայեն Տանիմարկայի ուղեւորած հակառակը։
ԳԵՐՄԱՆԻԱ. Ցանիմարքայոց եւ Շլէզվիկ-Հոլշտէյնցոց պատերազմի պատրաստութիւնը։ Ռուսաստան՝ նկատմամբ վերջին խաղաղասիրութեան դրաւոր։
ՍԱԿՍԻԱ. Ռանդէանկիի կամին ամուսնութիւնը։
ԱՊՈՒՆԻԱ. Թագաւորին ծնանիլը։
ՕՍՄԱՆԵՒՆ ՏԻՐՈՒԹԻՒՆ. Պաղեստինցոցն խռովութիւնը։
ԱՄԵՐԻԿԱ. Գոյութիւնս։
ՍԻՍՄՈՒՆԱՆԻՆԵՐ. ԱՔԳՐԱՏԻՈ. Հայաստանի վրայ հնագրագրական լուրեր։ (Շարունակութիւն։)
ՔԱՂԱՔԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. Սեր Թոմէոդ Բիլ։ (Շարունակութիւն ու վերջ։)
ԲԱՐՈՅԱԳԱՆ. Գաստիարակ մանկանց։
ԱՏԵԼԻԵՐԱՑԻՔ. Հիւսիսային Ամերիկայի բարեկամ Հարաւային Թուրքիոյ։ Բարեկամ ազգաց։ Ընդդէմ մի վառուած կայծ։ Ազգերուն բարեկամութիւն։ Քրիստոնէից դեղ։

ԸՆԿՈՒՏԻՒՆ

Ա. ԻՆԻՆՆԵՐԸ։ ՅՈՒԼԻՍԻ 29

ԿԱՅՍՐԸ տրտաքին կրծոյ պաշտօնական Շէլբուրնի իշխանին առաջարկութեամբը Օսմանեան տէրութեան պրոշը կրաց նաւերուն ալ Աւստրիայի նաւահանգիստներուն մէջ քանի մը թոյլ տրուած տէրութեանց ունեցած արտօնութիւնը շնորհեց։

— Մայիս 20ին պաշտօնէից ժողովքին առաջարկութիւնը կայսրը նորէն 209 Ռուսաց ապստամբներու, թնդանութիւն տուաւ։ Նոյնպէս Սանտիան Պաթիանի կոմսին ալ՝ որն որ գաստոստանի տակ իշնալէն վախնալով ստար եղիկը վախած էր՝ յանցանքը շնորհեց եւ հրաման տուաւ որ իր եղիկը դառնայ։

— Կ'ըսուի որ Ռուսաց տէրութիւնն Ս. Ճանաստան զրոյք խաղաղելուն համար Աւստրիայի տալու 700,000 արծաթի Ռուսական արժողութիւնամբ ազգ Վիլիշգայի ու Պոլոնիայի ազատանքներէն դիտ՝ որ տուներին։ Ամ հանքերուն առաջիներ տարին 700,000, իսկ երկրորդը 250,000 կենդիւնոր ալ կու տայ։

— Հանի որ Հայնաւ տեղուն իր պաշտօնէն հանուեցաւ, ժողովրդեան մէջ անդադար կը խօսի որ Ռատեցքի տպարարեան ալ առ բանիս վրայ նեղանալով՝ ուզեր է իր պաշտօնը թողուլ։ բայց քանի մը լրագիրներ առ յուրն ամենեւին տուտ կը հրատարակեն ու կ'ըսեն թէ Ռատեցքի շատոնց կը բաղձար գործքերէն ետ քաշուիլ եւ իր ընտանեաց մէջ հանգիստ կեանք անցընել, արդէն ալ առ բանս կայսրս տրտաքրիկած էր, բայց դեռ որոշում մը եղած չէ։ Ռատեցքին իրեն դիրը Հայնաւ են իշնալուն հետ ամենեւին կապակցութիւն մը չունի։

ԿԱՌՏՈՒ. Կարագ. քաղաքը ամսոյս 18ին զարհուրելի կրակ մը պատահելով՝ քաղաքին երեք մասին մէկը մոխիր դարձուց, որուն պատճառութիւնը քանի մը լրագիրներէն եւ հնոտեղէն եկած նամակներէն քաղելով՝ հոս կը դնենք։ Կէսօրուան ժամը 12ին թագաւորական ըսուած քաղաքին մէջէն պզտիկ կրակ մը տեսնուեցաւ, որն որ յանկարծ տարածուելով մեր եղող փոքրիկ շէնքերը պատեց ու մէկ վայրկենի մէջ լափեց լմնցուց։ Հոսին բռնութիւնը կրակը մարելու միտ չտուաւ, թէպէտ եւ զինուորներն ու քաղաքացիք ամենայն ճիգ ու ջանք ընելէին որ յաւալ ելնիմայ։ քիչ ժամանակուան մէջ բոցերը քաղաքը ալ մտան եւ քանի մը ճիգ բաժնուած՝ քարէ տները շարկեն (ամրոցեն) մինչեւ մնան այրեցին։ Ամէն կողմանէ՝ մինչեւ նուռ։ Ռուսաց Լ. Հասանին մեծաւոր տեղերուն բիւրաւոր մարդիկ քաղքին օգնութիւնան հասան եւ հաշիւ ամսոյն 20ին առ ապահովութիւն կրակը դադրեցուցին։ Շատ թաղեր բոլորովին այրած ու ելակ դարձած են, որոնց բնակիչները հիմա բաց օդի մէջ կը կենան, շատ ուներոր ընտանիք իրենց բոլոր ինչքը կորսնցնելով մուրացու ասորճանն հասան։ Կենաց վնաս շատ չեղաւ, միայն 3 հոգի՝ որոնց մէջ 100 տարուն ծերունի մ'ալ կար, իրենց կենացը բոցերու մէջ կորսնցուցին։ Շատ եւրոպացի էնգիներէն զատ նաեւ Ռուսներու եկեղեցին, հոգեկարարական պարարը, Փրանցիսկեանց ու Դոմինիկեանց եկեղեցիներն ու Թեռնարդինեան կուսանաց վանքն ալ մոխիր դարձան։ Հիմա տեղուն ամէն կողմն քաղքին վնասած բնակիչներուն հանար օգնութիւն կը ժողվուի։ Կայսրը կրակին լուր տուածին պէս՝ իր օգնական զորապետը Գրոսպատ խաղրկեց որ ամէն բան աղէկ բնէ եւ իրեն տեղեկութիւն տայ։ անոր ձեռքովը 30,000 արծաթի ֆիորին ալ խրկեց որ կարօտութեան մէջ բնակիչներուն բաժնուի։ Կրակին ուսկից պատճառու

հակալ եղաւ, շատերուն ձեռքը թափթփեց, ու շատերուն ձեռքէն ալ ապէրասպիտներ ընդունեցաւ։ Գոնբիէնների քաղաքապետը քաղքին մեծամեծներովը ու պաշտօնատէրներովը զինքն ընդունեցաւ, ու շնորհաւորութեան ճառ մը խօսեցաւ, որուն մէջ յարատեւութեան, խաղաղութեան ու կարգի կոնդէ պտուղներուն, եւ ընկերութեան թշնամեացը վրայ խօսքը բերաւ։ Դարձեալ ընդունելութեան հանդիսութիւնը լմընցնելէն ետքը, Պուլէ իր փոխանորդին, Ռուէ արդարութեան պաշտօնէին, ու քաղաքապետին հետ կողքը մնաւ, ու իր պարտը գնաց, ուր քաղքին կողմանէ իրեն նախատեսուած էր։ Բոլոր քաղաքն ազատ դրօշներով, ծաղիկներով զարդարուած էր։ Քալքին գոնէն մինչեւ Համնոր Օազ զետին փայի կամրջին անցնելու էր, որուն փայ յաղթութեան կոմսը մը շինուած էր պղնձ ալ վիւնապիներով, որոնց մէջը հասարակապետութեան վրայ խօսք մը չկայ։

— Շանկառնիէ զօրավարեսին ու Պ. ա՛Օբուշ պատերազմի պաշտօնէին մէջ նորէն գժտութիւն մտաւ։ Այս բանիս պատճառ եղաւ հետեւեալ դէպքը։ Պ. ա՛Օբուշ Շանկառնիէ զօրապետին հրամանին տակ եղած հազարապետի մը հրաման իրկած էր որ իր զօրքին վրայ իրեն տեղեկութիւն տայ, որովհետեւ ան դնդին վրայ լսած էր թէ անկարգ դրութիւններ կը գործեն ու հասարակապետական գաղափարներ ունին։ Հազարապետը, պատերազմի պաշտօնեային ուղղակի թղթով պատասխան տուաւ։ Շանկառնիէ զօրապետը եղածը լսելուն պէս՝ հազարապետը յանդիմանեց ու բանադրեց, որովհետեւ իր մեծին առանց հարցնելու ան բան ըրած էր։ դարձեալ յայտարարութիւն մ՚ալ հանեց, որով զօրքին ազգելոյ պատերազմի պաշտօնէին հետ ուղղակի թղթակցելու։ — Պաշտօնեան զօրապետէն խնդրեց որ հազարապետն աղաս թողու։ բայց Շանկառնիէ մնիկ չըսաւ։

— Խոնարհ լսողներն խմիրդրիչը ազգային ժողովքին վրայ նախատական յօդուածի մը գրելուն համար ամսոյս 18ին աղդային ժողովքին ատենագրութիւնը դատաստանի կանչուեցաւ, ու յանցաւոր դատուելով՝ 5000 ֆրանք տուգանք վճարելու դատապարտուեցաւ։

— Պ. Լամիդ ազատաքին գործոց պաշտօնեան ամսոյս 21ին աղդային ժողովքին մէջ Պարլիսցիներ՝ Յանիմարդայի նկատմամբ բանենու ճամբուն վրայ ան խօսքն լսաւ։ Անոնք հասարակապետութեան պաշտօնեայքս մեր պարտքը կը սեպենք Յանիմարդային մեր բարեկամութեան ցոյցն ընելու, որն որ միշտ մեր հաւատարիմ դաշնակիցն եղած է։ Սահմանագրութիւնը կը պահանջէ որ եղած դաշինքները յարգուին։ պահուին։ Բայց Լամանի մէջ սարդագրած թղթերնիս ամենուին ասանի դաշնադրութիւն մը չէ, հապա պարզապէս մեկ թուղթ մը, որով յանձնուն դաշնադրութեանց ասարդրդ տէրութիւնները իրենց կարծիքը կը յայտնեն, չէ թէ մեկ բանի եւ բաշխաւորութիւն կու տան։ Անոր մէջ Յանիմարդայի թագաւորին իր յաջորդն անուանելուն վրայ մեկ պարտաւորութիւն մը գրուած չէ։ միայն ասով մեր բաղձանքը կը յայտնենք, որ նոր յաջորդութեան գործը կարգի դնելու ակնկալ, անանկ կարգադրութիւն մ՚ընէ, որ եւրոպական հաւասարակշռութիւնը ապահով եւրաշխաւորութիւն մ՚ունենայ։ Յանիմարդայի թագաւորը Շլէզվիկ - Հոլշտայնի դուքս ըլլալով՝ մեկ ամրոցջ մը կը կոչվի, որն որ եւրոպական գործոց կշռարդին (Ընթացքին) թաթիին մէջ, մանաւանդ Դանդիայի նկատմամբ։ իր կշիռն ունի, որովհետեւ ան կողմերը Յանիմարդայի թագաւորը Դանդիայի բարեկամ՝ ու դաշնակից գտնուած է։

ԴԵՐՄԱՆԻԱ

Պրուսիա ու Յանիմարդայի մէջ եղած դաշանց հանմնոտ Պրուշները ամսոյս 14ին ու 15ին Հան պարարտեին հրամանատարութիւնը տակ Շլէզվիկի դէմ սուրհանդակներ եղան։ Անոնք եւոբը թէ Շլէզվիկ - Հոլշտայնցոց եւ թէ Յանիմարդայի բանակներուն նոյն դիրքերուն մէջ մնան, ու սկսան իրարու դէմ քալել։ Յանիմարդացոց բանակը գրեթէ 45,000 զօրք կը հասնի։ վերի Ֆիւսլանտին կողմանէ եկող մնան է գրեթէ 30,000, իսկ ծովի կողմանէ նաւատորմիղով եկող զօրքը 15,000, որոնք Շուէնտերը Գլէնսպուրգ քաղաքէն քաշուելէն ետքը նոյն քաղաքը մնան ընդունեցին։ Ամսոյս 20ին ու 21ին արդէն երկու կողմանի բանակներն իրարմէ միայն երեք մղոն հեռու էին։ — Յանիմարդայի թագաւորը Շլէզվիկ - Հոլշտայնցոց երկու ծանուցագիր հանեց, որոնց մէջ անոնց կը խոստանայ որ իրենց ազգայնութիւնը կը պահէ, պաշտօնատէրները, ու յաջորդութեան եւ ուրիշ ընդհանրները իրենց կանոնը համաձայն կարգի կը դնէ, թէ որ իրեն հնազանդիլու ըլլան։ բայց Շլէզվիկ - Հոլշտայնցիք չեն ուզեր ամենեին հաւատալ ու գլուխ ծռել։ — Գերմանիայի ամէն կողմանէ շատ զրուցուածներ ու պաշտօնականներ իրենց ծառայութիւնը թողուցած Ըլէզվիկ - Հոլշտայն կը վազեն, որ բանակին մէջ մնանին։ շատ մնաւոր ու լեհ զօրապետներ ալ եկան, բայց չընդունուեցան։ Պրուշին բրած խաղաղութիւնը ընդհանրապէս ապրին հաճելի չեղաւ։

— Աւստրիոյ Ֆրանկֆորտ լսարանը ասոյդ տեղի իմանալով կը զարմանայ որ Պրուշը Աւստրիական կառավարութենէն ուզելը է, որ Յանիմարդային հետ դրած հաշտութեան դաշինքն ընդունի, որն որ Գերմանական դաշնակցութեան կողմանէ բրաւ։ Շուարցենպերկ իշխանը Աւստրիոյ արտաքին գործոց պաշտօնեան ու արտաքնոյն առանց պատասխան տուաւ։ Աւստրիա իրրեւ երրորդական ակրութիւն, առանց դաշինքին մասնակցելու, յօդուածոցն իշնալու, ու միայն ասկէ հետեւելու բարին, այս ինքն Եւրոպայի ընդհանուր խաղաղութիւնն ոչ բին աւելին ունենալով, ան հաշտութեան հաւան ու միտքան է։ Բայց իրրեւ անդամ գերմանական դաշնակցութեան, դաշնակցութեան դաշանց վրայ հաստատուն կը մնայ։ Ան դաշանց նպարելով պատերազմի ու հաշտութեան վրայ դաշնակցութեան ժողովքը, քուէի բազմութեամբ կրնայ միայն որոշում ընել յանուն դաշնակցութեան։ ուստի եւ ան իշխանութիւնը չեն կրնար առանձին անդամները դարձնել։ Հապա դաշնակցութիւնը միայն, որ իր օրինաւոր դեսպաններուն ժողովքին մէջ միաբարած ու ժողոված ըլլայ։ Կայսերական դահլիճն իմացուց գրաձեալ թէ Աւստրիա կ՚ուզէ որ Գերմանական դաշնակցութեան ու ան երկու դքսութեանց արդար իրաւունքը պահպանուի ու հաստատուն մնայ։ ուստի հանոյ հաշտութեան Կարգ յանդուածը չի հաւնիր, որովհետեւ ասոր մէջ կ՚ենթադրուի որ դաշնակցութեան իր իրաւունքն արժեցնելու համար կամք ու զորութիւն կրնայ պակսիլ։ Պրուշը, կ՚ըսէ Շուարցենպերկ իշխանը, Յանիմարդային առ ջեւը Գերմանական դաշնակցութիւն կը դնէ։ այդ թէ որ Գերմանական դաշնակցութիւն կայ, ի հարկէ դաշնակցութեան կարմանէ եղած հաշտութեան դաշինքն ալ դաշնակցութեան ժողովքին ուրջեւ դիտոք է որ դրուի։ — Հաստատ կ՚ուզենք նոյնն յիշատակել, որն որ շատ անգամ բրած ենք։ Պրուշը Աւստրիայի ու սկզբունքը չընդունիր։ Հապա կ՚ըսէ։ Դաշնակցութիւն կայ, բայց դաշնակցութեան բերան կամ կառավարութիւն չկայ։ ան ժողովքը կ՚ըսէ, 1848ին հրաժարեցաւ իր իշխանութիւնը Յոհանէս Ռաքիդքսին յանձնելով, ուստի եւ իշխանութիւնը բնցաւ։

ՕՐԻՆԻՍԱ ՈՒ ՆԻԿԱՐԱԳՈՒԱ

Նիկարագուա, Յուլիսի 15։ Ամսոյս 10ին Տոն Գարսիան տարան Մանդէմոնէնի կոմսին նեսարոյոյ թագաւորին քրոջը Մարիամ Կարկիոս Փերդինանդա իշխանուհուն հետ ամուսնութեան հանդէս կատարելու։ Լսիկա Սպանիայի նկատմամբ մեծ ու երեւելի դէպք մը է, անոր համար Սպանիայի կառավարութիւնը տրգելելու եռանդեր ինկած էր, բայց նէապոլսոյ թագաւորը յանձնարարաւ, ըսելով որ իր թագաւորական խաչը տուած է ու հոս առնել չի լայար։ Սպանիայի դեսպան Ուիլսոն դուքսը պակին կատարուելուն լուրն առնելուն պէս՝ անմիջապէս Նէապոլսէն նեսաւ։ Պասդիլլա սպանիական շրջանակին մէջ մնալով գէպ ի Յսպանիա ճամբայ ելաւ։ Բայց Սպանիական նշանը դեսպանատան վրայէն վար առնուած չէ։ կարծի թէ Նէապոլսոյ ու Սպանիայի ու նէապոլսոյ կառավարութեանց մէջ ան ամուսնութեան պատճառաւ եղած գժտութիւնն առաջ եւս աւելցուց, որովհետեւ, կ՚ըսէ նէապոլսէն գրուած տեղեկութիւն մը, ան բանին մէջ Սպանիա քաղաքական գաղաձանութեան սկիզբ մը կը տեսնէ։ Այսպէս անցած ասրի Մանդէմոնէնի կոմսն իր գործակալներուն ձեռքովը շատ աշխատեցաւ որ Հռոմայի երկրին մէջ գանուած գոյքը իր կողմը շահի, ու անոր համար Սպանիայի կառավարութիւնն ալ շուտով մը ան զրքերը հոս քաշեց։ — Այս ամուսնութեան ու Սպանիայի հետ եղած գժտութեան պատճառաւ նէապոլսոյ պաշտօնեաներուն մէջն ալ անմիաբանութիւն մնաւ, ու կը կարծուի որ քանի մը պաշտօնեաներու փոփոխութիւն պիտի ըլլայ։

ՍՊԱՆԻԱ

Մադրիտ, Յուլիսի 14։ Ամսոյս 1ին իրիկուան ժամը 6ին խնայուեցաւ որ թագաւորին ծննդեան տարեդարձը հասած է, պատարագներու ձեռքով ան լուրը ան անձանց տարածուեցաւ, որոնք թագաւորութեան ժառանգին ծնանելու ատեն պարտք պիտի գտնուին։ Քանի մը վայրկեանէ մինչեւ պարտաւոր եկեղեցիներ թագաւորական ընտանեաց տեղիքը, Դարվանէզ, մեկոյ տարին պաշտամունքները, գեղարուեստները, ու տրիարքն ու մեծապատիւներն ալ գլխաւոր պաշտամունքները։ Այս լուրը կարծակի դէպ բոլոր մայրաքաղաքին մէջ տարածուեցաւ, ու ժողովրդական ուսկոյի բարձրութիւն մը պատճառ վաղեց, պատրաստին չորս կողմը լցուեցաւ, ու անհամբերութեամբ Ադուրիայի իշխանին ծնանելուն ալարտական լուրն առնելուն կը սպասէր։ Ամբիրիայի հրապարակը կեցած էր որարդներու դարդ մը, ուրիշ հրապարակներն եւ փողոցներն ալ ողջունալ զնդեր բռնած էին։ ժամերորդն աս կերպով բոլոր դիշերն ու երկրորդ օրը կեսօրէն ետքը մինչեւ ժամը չորս սպասեց, որ սանդը մանչ զաւակ մը ծնաւ։ բայց հապքանի մը բոպէ կրնայ ունենալ ու մնաւ։ Պ. Պանչէ թագաւորական բժիշկը հազիւ ժամանակ ունեցաւ ազան մկրտելու։ Վալենսիայի դուքսը եւ մեկալ պաշտօնեաները նորածին իշխանին համար որոշած գոյն կոմսը, որն որ տղուն մեռելը ձեռքին վրան բռնած էր, դրսի արահն եկան, ու հոնակոզ ժողված մեծամեծներուն ու դեսպաններուն ցոյց տրին։ Վալենսիայի դուքսն ալ ոտքի մը սասիկ տրամութեամբ եղած ախորժակ լուրը թագաւորին հաղորդեց։ Առաջին թագաւորական բժիշկը հրատարակեց, որ թագուհոյն առողջութիւնն ոչ վիճակի մէջ է։ անկոյ եւոբը մեկոյ բժիշկները հրատարակեցին որ տղան մեռած է։ Ամէն մարդ աս լուրը լսելուն՝ սաստիկ ապշեցան ու տրտմեցան։ բոլոր ժողովուրդը իւր տրտմութիւն մը պատեց, եւ մանաւանդ ցաւին աւելնալուն պատճառն ան եղաւ, որ ազգին քիչ մը յառաջ իշխանին ծննդեան ուրախութիւն լուրը շատ կոչմը տարածուած ը լլալով, պատարագ կարգի ու բարեխնդութիւն պատճառած էր։ ու քանի մը բոպէ ետքը աս տխուր լուրը Սպանիայի ազգին յայտնուելուն պատրաստի հանեց։

Ամսոյս 13ին նորածին Աստուրիայի իշխանին մեռելը զմռսեցին, ու իրեն մկրտութիւնը հանդիսաւորութեամբ պարտուն մնորան մէջը դրաւ։ Ամբիրիայի հրապարակին մէջ գտնուած ժողովրդեան մը դիրքերուն մէջ հրապարակաւ ժողովրդեան սիրտերու դրին։ Մեռելամարը շատ հանդիսութիւնով պատ՚որ ըլլայ, ինչպէս որ թագաւորութեան ժառանգի մը կը վայլէ։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլկարիոյ ազատութիւնը վրայ Զիմինէն եկած լուրերը մինչեւ Յուլիսի 19 կը հասնին, որոնց մէջ կ՚ըսուի որ ան ազատամարտութիւնը գլխին դարձեր է։ Ալեքսանդր Տիմիտ Լոմիմացիէն բաղդին ան ազատամարտութեան վրայ հետեւեալ տեղեկութիւնները կու տայ, որոնց հետ միայն ենք։ Զիմինէն եկած լուրերը։ Պուլգարները Ալիանի, Պիկիկրատգիի ու Պիրբուսանի շրջանակներու մէջ միայն ապաք եկած են։ Իրենց վրայ եղած անհաւասարութիւնը ու նեղութիւնը ու Ռգանները եւ Սուգաշլանները բռնութիւն ուսակ ունեցած յուսահատական վիճակին զերիներ ան բանիս ստիպեցին։ Եւ թէ ասիկայ է պատճառը՝ ան ընթիրներնէս յայտնի կ՚ելլայ։ Այս խեղճերը լեռներու վրայ փախած են։ Չորս կողմը թագաւորական կը շրջին, իրենց դիրքերը թողուցած են, գինք չունին, Ցանկրները վրանին յարձակած ատենին ատասիկ ջարդ ուտելով եւ կը քաշուին ու կը փախչին։ Ի միրայ այդ ամենայնի ան իրենց գործքին եւ կենալ չեն ուզեր, վասն զի կը լսեն, լաւ ապրն է որ հրացանի գնդակով մեռնինք, քան թէ բանտութիւնն տակ նեղուելով ու չարչարուելով։ Ցանկրները վրանին կ՚ելնան, ժողված տեղերնէն զանոնք կը վրնտեն կը ցրուեն, բայց հետամուտն պէս՝ ասոնք նորէն կը ժողվին, եւ սասիկ կը շարունակեն։ Ցանկրները ասոնց գերելը կրակի կու տան, կը կողոպտեն, ան ալ՝ ան։ ու ոչ կնկան եւ ոչ տղու կը խնայեն։ Զանոնները պզտիկ անկանոն գնդեր ունին, ու Պիսմի Զիա փաշային ոչ կ՚անսան եւ ոչ կը հնազանդին, հապա ուզածնին կ՚ընեն։ Պուլկարներն աւելի կ՚ուզին մնանել, քան թէ նորէն ասոնց լծին ու բանութիւնը տակ գտնուիլ։ Ըսածներնէս յայտնի է որ խեղճ Պուլկարները շարժողը միայն յուսահատութիւնն է, եւ ոչ թէ ոսոյ ձեռք մը, ինչու որ գեղջկի մը իրեն տունը, բանը գործը, կիներն ու զաւակները թող չիսաղ, ու առանց զէնքի պատերազմի ելնելը միայն օտարականի մը գիդիկի հրապարակներին խարաբելով։ Ասանկ մեկ գործք մը չի կրնար ինքնիշխանութեան պարարարներուն յաւաջ գալ, խեղճ գեղացի մը իր կեանքն ու առանց զինքեր, թէ որ սասիկ բանութիւնն տակ ճնշուած չըլլայ։ Անկախութեան գաղափարներն ասանկ ելլրմուած ժողովրդեան մը գաղափարներն չեն։ Կը յուսանք որ Օսմանեան բարեր ու մեծաղօր տերութիւնը աս խեղճ վիճակին վերջ մը կու տայ, որովհետեւ տերութիւնն շահնալ աս է։ — Լոմէր փաշան գեռ Նիշ է, ուսկից վերը փաշաներուն իր հրամանները կը խաբէ։

ԱՄԵՐԻԿԱ

Այնբանեան նահանգներէն եկած լուրերը Գարիբոնիայի ոսկի ջրի վրայ են։ լսարդիները աս տարի ան մէջ եկած մեծ մեծ հարստութիւններուն վրայ թեր թեր կը լեցնեն։ Նոյնը կարծիներ գանոնները մնան, կարծիներուն հիշելը ու արժէքն ու գանուած տեղերը մեկիկ մեկիկ կը գրեն։ Ընդհանրապէս ոսկի ժողովելու գործողութեան մէջ աս բանիս համար

կարմրած բնակութիւնները շատ ալիկ յանդգնութիւն կը գտնեն, ինչու որ աս փախճառաւ հողերը մեկդի ասենալս. եւ ջուր բերելս համար մեծ մեծ գործիքներ ու կամրջներ հարկաւոր ըլլալով, ասանձնական մարդիկ ասոնք չեն կրնար դրուս հանել։ Ուստի եւ հանքերը գործելս համար մեծ ու միարան հոգւով ընկերութիւններ կազմուած են, որոնք ամենեն աւելի սպասելի ոսկի ըլլալու գործողութիւնը կը յանձնեն։ Հանքաբանութիւն ու երկրաբանութիւն գիտցողները կամ գոնէ տասնոյ փորձառական գիտութիւն ունենալու Դալիֆոռնիա վազողները խել մը աշխատելէն ետքը ձեռնունայն ետ կը դառնան ու կը տեսնեն որ խաբու

Իսկ՝ իր երկրին ու արդիւնաւոր կենացը մէջ՝ անհամար պատմութիւններու արժանի է գալ։ Որ կողմն որ դառնար, յարգութիւն ու գովեստ կը գտնէր։ Իր միմոյանութիւնը մէջ իմաստուն ու քաջալարժ էր, ըմբռնող խօսելու մէջ ընկերներուն եւ ոչ մէկին վար կը մնար եւ շատերը կը գերազանցէր։ Բայց չէ թէ միայն քարոզիչուութիւնով եւ ճարտարախօսութեամբ երեւելի էր, հապա նաեւ մարդասիրութեամբ եւ բարերարութեամբ։ Իր հօրը ձգած եւ իր վաստակած անքան հարստութիւնները ազնուական եւ մարդասիրական վախճաններու կը գործածէր։ Շկայ բարերարութեան գործք մը եւ հասարակաց օգտակար հիմնարկութիւն մը՝ որուն որ ինք ալ առատութեան մատուցից ջրոյց, ջրգնէ, ձեռք չբռնէ։ Իրեն երկիրներուն մէջ բանող կամ վարձքի բռնողներուն հետ չէ թէ միայն գթութեամբ, հապա նաեւ սիրով ու ընտանութեամբ կը վարուէր, եւ անոնց հոր տեղ կը լեցնէր։ Ղամեւ արուեստից ու գիտութեանց ալ բարեկամ էր, եւ կիրցածին չափ անոնց յառաջադիմութեան թէ գրամով եւ թէ պաշտպանութեամբ կ'օգնէր։

Ինչպէս հոմար ալ իր աս տարուան Բուլիսի 2ին՝ ձիէ իջնալէն պատճառած մահը չէ թէ միայն իր կողմակիցներուն ու բարեկամներուն, հապա կրնայ ըսուիլ որ բոլոր Ամերիկայի մեծ արտասութիւն պատճառեց։ Իր հիւանդութեան լուրը Ամերիկի մէջ տարածուելէն եւեթ՝ գիշեր ցորեկ իր վիճակին խնամողաց հաճար տասնեակ ալեւոր այնչափ բազմութիւն կը ժողովուէր, միանգամ հալուկ եղան գլխաւորներ ու տարիքաւորութեան մարդիկ գնել, որ գժբախտութիւն մը չպատահի։ Մեռնելոյն յուղարկաւորութիւնը շատ փառաւորութեամբ ու շքով եղաւ։ Հիմա բոլոր Ամերիկայի մէջ տարագրութեամբ տակ կը ժողովուի որ իրեն երեւելի յիշատակարան մը կանգնուի — Սիր Ռոպերտ Բիլ հինգ մնաց եւ երկու ապրիկ զաւակ ձգած է։ անպարտիկ որդին՝ որն որ Սիր Ռոպերտ Բիլ կ'անուանուի, հիմա Հելսինտիսի ռազմական դեսպանատան մէջն է։

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Պատգամաւոր Հանդէսը։

ԺԱ.

Ծնողաց սէր։

ԱՐԱԽԵՒԱՒՈՐԹՈՒՆ՝ քեզի բրած մեծամեծ բարիքներուն մէջ մեկ բարիք մ'ալ կայ, որուն հոմար պէտք է բոլոր կենացդ մէջ երախտագէտ բլլաս եւ երբեք մոռնալ չհանես, աս բարերարութիւնն է՝ քեզի որդեակը եւ բարեսիրա ծնողը տալը։ Մարդ թէն ամէն գլուխ իր ծոցին մէջ կրնայ, եւ յաւերժ ծնաւ։ Ծնողքդ գլուխդ դիշեր ցորեկ բարեկենութեան վրայ կրեցին եւ որոշիչ քով շատ անգամ գիշերներն անքնաւ անցուցին։ Մերկ կեր՝ գքեզ զգեստով ծածկեցին, ոտքաբ եւ անոր գիր եւ միշտ սղոմութեան կարօտ, անոր հաճար ոչ պէտ սիրան գքեզ հոգայ, խնամել, եւ ան հոգն ու խնամքը չէ թէ միայն երեխայով չեւաղելու, հապա պշտի որ զան տարիքով մեծցար՝ այնչափ ալ իրենք վրայ տելի հոգ ու խնամածութիւն ունեցան։ Մտածէ մէյ մի երկու ամիս յառաջ հիւանդ եղած ժամանակդ քիչի ի՞նչպէս նայեցան, մայրդ ոչ գիշերը քուն ունէր ոչ դրեկիր հոգեբուս, անկողնոյդ քովն գրեթէ հրբեր չէր բաժնուեր, մինչեւ, ինքն ալ հիւանդացաս։ Նոյնպէս հայրդ ալ՝ որչափ որ գործքերը կը նեղէին քու քովդ կը կենար։ գքեզ ուրիշներու հոգաբարձութեան չէին ուզեր թողուլ, որ չլլայ թէ անոնք անհոգութիւն մ'ընեն։ Մինչ ամէն անդամ քու վրադ կը մտածեն։ որպէս զի բարի կրթութիւն ընդունիս, ու ուսմունքդ կարգաւորեալ սորվիս, առաջ չմոռնիս ապէր պարտուանս, ոչ աշխատութիւն կը խնայեն, ոչ ապրկի։ Մտածէ մէյ մի հիմակ ալ ինչ կը լլայիր՝ թէ որ ծնողդ ձեռաբերն վրայդ վէրցնէին։ Պէտք է որ չտրհակալ բլլաս Աստուծոյ քեզի առանկ բարի ծնողք տալուն հաճար, բայց միանգամայն զիրենք ալ շատ սիրելու եւ։ Իրենք գքեզ ամէն բանէն աւելի կը սիրեն, նոյնպէս դուն ալ զիրենք նոյն կերպով պիտի սիրես։ Բարերարութեան հատուցումի՝ միայն երախտագիտութեամբ կ'բլլայ։ իսկ սիրոյն փոխարէնը՝ միայն սիրով։ Նոյն իսկ բնութիւնն ասիկա քեզի կը սորվեցնէ, եւ կրնաս գքեզ նոյնին կը պարտաւորէ։ Ծնողքը չսիրող զաւակը՝ նիւշ մնն է, իսկ քիչ սիրողն ապերախտ։ Որչափ որ Աստուած ծնողքդ քու ամենամեծ բարերարներդ, գքեզ ամենէն աւելի սիրողներդ քովդ կը պահէ, նոյն որ սէրդ ամէն կերպով իրենց ցուցնես։ եւ միտքդ գիր որ թէպ որ ընես նէ՝ ոչ իրենց գքեզ սիրածէն աւելի եւ ոչ ալ պարտական եղածէդ աւելի կրնաս գիրենք սիրել։

ԺԲ.

Ծնողաց հնազանդութիւն։

Շատ ուրախացայ, սիրելիս, որ եղբօրդ տաղանդը ընդունուած յանդիմանութիւնն վրայ այնչափ տրամեցար։ Բայց միանգամայն պէտք է խոստովանիս որ տարիքդ յանդիմանութիւնն ալ արժանի էր։ Եթէ որ զաւակ մը իր ծնողաց չհնազանդիր, ամենայն կարմրացը, կորդուածութիւնն ու հրամանին դէմ կ'ընէ, այնչափ անիրաւութիւնն պատճառ կ'ըլլայ դէպ դասատուի մը մէջ, որչափ երկիրս վրայ մեծ անկարգութիւնն պատճառ եղան Ագամ ու Լուս Աստուծոյ հրամանին դէմ ընելով։ Ինչ մը մտածէ, սիրելի որդեակ, որ ինչ կ'ըլլայ առաջ մը՝ երբ որ մեղքնելէն առաջ մեկը՝ առաջ մեծին կամաց ու հրամանին դէմ՝ իր անձնական կամքին հետեւի։ Բնութիւնն մէջ ամէն բան անոր համար կարգաւորեալ ու ասկէ է վասն զի ամէնն ալ Աստուծոյ պատուիրանին ու կարգաւորածին հնազանդ կը մնան։ Այսպէս ալ ասոնց մէջ միայն ան առանց ամէն բան կանոնաւորեալ կ'ըլլայ երբ որ ամէն մարդ ասոնց գլխաւորներուն կամ ծնողքին կամաց ու հրամանին հաճմատ կը վարուի։ Ասոնց մէջ Աստուծոյ տեղը բռնողը ծնողքն են։ Աստուած զիրենք մեկ կողմանէ քու վրադ դնելով, մեկալ կողմանէ քեզի առաջնորդելու համար հորդորեալ եղած լուսաւորութիւնն իրենց տալով՝ քու վրադ ալ պարտք կը դնէ որ իրենց հնազանդիս։ Ուրեմն հնազանդէ իրենց կամայդ, բայց չէ թէ անարդ գերիի մը պէս պատժէն վախնալով հոմար, հապա՝ իրենց առաքինի եւ ծնողասէր որդի՝ պարարդ կատարելու եւ սիրոյ հոմար։ Բայց աս ալ կը զարմանամ որ նիթէ աս ուշադրութիւնս վրայ երկնանիկ բլլալ կ'ուզես պէտք է որ իրենց հնազանդիս։ Ինչու որ իրենց կամքէն դուրս եղած իրերն պէտք՝ մոլորելու եւ գլխուդ ամենեւին ժամանակ բանալու մոլորութիւնները բերելու վրայով մեծ բարիք է։ Ինչպէս՝ մոլորելու եւ գլխուդ ամենեւին ժամանակ բանալու մոլորութիւնները բերելու վրայով մեծ բարիք է։ Ինչպէս՝ մոլորելու եւ գլխուդ ամենեւին ժամանակ բանալու մոլորութիւնները բերելու վրայով մեծ բարիք է։

ԱՅԼԵՐԱՑԼԷ

Հիւսիսային Ամերիկայի Շամբակի Ճարտարութիւնը։

Դիւրին մը յառաջ Փարիզի մէջ Ամերիկայի բամբակեղէն վաճառականներուն եղած հանդէսը՝ աս ճիւղին Միսթրանեակ Նահանգաց մեծ յառաջադիմութեան յայտնի ապացոյց է։ Անցած տարի Ամերիկայի գործատուները 517,000 բեռն (balla) բամբակ գործեցին։ Բամբակի ճարտարութիւնն գլխաւոր տեղերն են Մէն, Նիու-Հեմպշիր, Վերմոնտ, Մեսսաչուզէտս, Ռոտ-Այլենտ ու Դոմնեդիկիկիտ, եւ նոյն անշրջիրը 729 գործատուն կայ, որոնց մէջը 60,516 ատաղնի գործիք ու 2,313,629 իրեկ կը գործեն։ Մեքի եղած խիստ կարգադրութիւնները, վարելութիւնն ու դիւրութիւնները գայմանաւոր բան են։ Գործաւորները խիստ կանոններու տակ շատ գոհեն, ու փոքր գաղաղ մեն ամէն անառարութեան կամ անկարգութեան դէպքերուն յառաջքը կ'առնուի։ Ասոնք կրկին օգուտ կ'ընեն։ գործաւորը ստացուածոց տէր կ'ըլլայ ու կը հարստանայ, գործատէրն ալ իր վճարած բարձր ռոճկին հատուցումը կ'ընդունի։ Գործելու ժամանակին չափը ամենէն կարճը 11 1/2 ժամ ու ամենէն երկայնը 12 3/4 ժամ է։ Մանելու գործատուներուն մէջ երեկ մարդ մը շաբաթուան մէջ 6,04 տոլար (139 դուլուշ), իսկ կին մը 3,42 տոլար (78 դուլուշ) կը վաստակի։ Բանուորաց տեղերը ալ կան որոնց մէջ գործաւորներուն կենաց ապրուստը կը հոգայուի, ուր երեկ մարդ մը 2,75 տոլարով ու կին մը 1,52 տոլարով կրնայ ապրիլ։

Քաջալերական։

Լոնդոնի մը որ տարաք Ռենեկարիայի Լիւկոյ քաղաքին մեծաւորը երկու տարեաց վրայ եղած (1864) ժողոված տուներին՝ յանկարծակի մեծ ու զարմանալի մը տանց գլուխներուն վրայ տատանելու եւ թեւերը տատիկ զարնելով՝ տարց մեկուն վրայ յարձակեցաւ, իր սուր ճանկերովը գրկեց եւ սիրաւ տանիկ։ Բայց տարը տարի կան տարս մը աշխատութիւնը յարփշտակեցին յանգիստութեան յաղթեց։ քաջասիրտ տղան արծուին ճիտեն բռնեց, ու շրնչափոն այնչափ ճզմեց՝ որ արծուին զօրութիւնը կտրելով՝ աւարտը գետինն ինկաւ։ Տղուն ընկերը՝ որ իրեն հասակակից էր եւ նոյնպէս քաջասիրտ, աս բանս տեսածին պէս՝ ցատքեց բոլոր զօրութեամբը յարձակիչ թռչնոյն վրայ ինկաւ։ տասը ընկերը ժամանակ գտաւ, ինք զինքն արծուին ճիրաններէն ազատեց։ Ընկերը վերջը քաջասիրտ տղան սանձահարած յարձակիչին թեւերը կապեցին, եւ յաղթանակաւ Լիւկոյ քաղաքը բերին։

Ընդհանրի մէջ կատարած կարգ։

Մոտ 60 տարիի չափ յառաջ Ամերիկա առաջին անգամ՝ զարուեստական օդի կամ կաղի լոյս վառեցաւ։ Հիմա բոլոր անգլիական տէրութեան մէջ 775 ուրարան (զարուեստական օդ շինելու գործարան) կայ, 10 1/2 միլիոն փաունդ ստերլին գրամագլխով, որոնք տարին 9000 միլիոն խորանարդ ատանչափ օդ կը շինեն եւ 1 1/8 միլիոն ատկառաչափ հանքային ածուխ կը գործածեն։ Այսպիսի զարուեստական օդին առած ընդը 33 միլիոն մարդ ձէրիի լոյսին հաւասար է, որն որ 13 միլիոն ստերլինէն աւելի կ'արժէ, ուր որ օդին գինը հոգեր 1,620,000ի կը հասնի։

Ընդարձակ բարեգործութիւն։

Հունիսի 31ին երկու ձկնորս բարեկամներ Ամերիկայի Սիգուրդորդ քաղաքին մէջ գինետուն մը կը մտնեն կը նստին։ Դուռանի մը խմելիք խմելէն ետքը՝ մէջերնէն մեկը, որուն անունն էր Լեւի Ռոսէ, իր մեկալ պէսպրդն անուն ընկերին հաստատութեամբ մը բան թէ կնանէս ձանձրացած եմ, ալ ինքը զինքս ապրիլ կախեմ։ պէսպրդն ամենայն բան պատրաստ եմ՝ քեզի աս բարեկամութեան ծառայութիւնը կատարել։ Ասոր վրայ երկուքը մեկտեղ կ'երթան, մոտիկ տնուտ մը կ'երթան, եւ գինետուն մը կը դառնան, որն որ կախաղանի տեղ իրենց դարձաւ։ պէսպրդն կոնակ մը կը բերէ ու կը շակէ, իրեն բարեկամին կ'օգնէ որ վրան երթայ, չուանը վիզը կանցնէ ու ետեն դուրս ասրած ատի մը կը կապէ, կոճղը մեկի կ'առնէ եւ իր բարեկամին անդիի ոչխարհը երթալու ճամբայ կը դնէ։ Ընկերոջ ետ կը գառնայ, հանդարտութեամբ նոյն գինետունը կը մտնէ, եւ ըրածը կը պատմէ։ Բայց որովհետեւ հնարանքն եղողներն ոչ ոք իր պատմութեան ստուգութիւնը կը հաւատայ, անոր համար նորէն մեկը տեղէն չշարժիր։ Ասոր պէսպրդն նորէն մինակ նոյն տեղը կ'երթայ, կը տեսնէ որ բարեկամին գէմքը շատ ալեալած ու գոյնը նետած է, չուանը կը կտրէ, անկդայ ու անշարժ մարմինը վար կ'առնէ, կը բերէ խարսին վրայ կը տարածէ, եւ կ'առնէ կը քալէ։ Գինետան մէջ եղողները վերջապէս կը սկսին կասկածիլ որ չլլայ թէ պէսպրդին պատմածն ստոյգ ըլլայ, ուստի համար մեկ երկու հոգի նոյն տեղը կ'երթան, ձկնորսը մեռած պէս կը գտնեն եւ շատ աշխատելէն ետքը՝ հազիւ զինքը մահուան գռնէն կ'ազատեն։

Քրիստոնէութիւն։

Յոժարութիւն տարվոյ ուսանող մը քննութիւն բրած ատեն՝ խիստ վարպետի մը հանդիպելով՝ ան աստիճանի նեղ կը մնայր որ խնդրէ արեան քրքանք կը հարցնէր։ Ուրիշ խել մը հարցումներ ընելէն ետեւ՝ քննիչն աս ալ հարցուց թէ քրարդնալու միջոցներն որոնք են։ Քնուողը գրեթէ ամէնն ալ մեկիկ մեկիկ հարցնց։ Իսկ թէ որ ասնցմէ ամենեւին մեկն օգուտ մը չընէր նէ՝ ինչ կ'ընէիր, հարցուց քննիչը։ Քնուողը նեղանալով՝ ուրիշ միջոց չմնար, պատասխանեց, բայց եթէ հրամանողը խաւրէ, որ իրեն քննութիւն տ'ընէր։

ԴՐԱՄԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԸՆԹԱՑԵԼ

ՎԻԵՆՆԱ, ՅՈՒԼԻՍ 27

Ամստերտամ 100 ընթացիկ թղթեր	144 1/2	արծ.	Գնոր. 2	ամիս
Լոնդոնի ընթացիկ 100 ֆունտին	116 3/4	»	» 1/2	»
Լիվոռնոյ 300 գրանաց լեռներ	115	»	» 2	»
Լոնդոն 1 ֆունտ ոսկերներ	11.35	»	» 1	»
Համբուրգի 100 մարկայ թղթեր	251	»	» 2	»
Ֆրանկֆորտ 300 նոր ֆլորին ռիեմ.	135	»	» 2	»
Պարիզ 300 ֆրանկ	136 1/2	»	» 2	»
Փարիզ 300 ֆրանկ	137	»	» 2	»
Գերմանիա առ Մարկ 120 ֆլորին	116 1/2	»	» 3	»
Պոլսոյ (Տարին 29 (885—887 փարագ)	1	»	» 31	օր։

ՎԻԵՆՆԱ, ՊԱՇՏՊԱՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔԸ